

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Hur fungerar arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser?

Per Engström
Patrik Hesselius
Bertil Holmlund
Patric Tirmén

RAPPORT 2008:5

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra vetenskapliga utvärderingar. Uppdraget omfattar: effekter av arbetsmarknadspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt, arbetsmarknadseffekter av åtgärder inom utbildningsväsendet och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen. IFAU ska även sprida sina resultat så att de blir tillgängliga för olika intressenter i Sverige och utomlands.

IFAU delar även ut forskningsbidrag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Forskningsbidragen delas ut en gång per år och sista dag för ansökan är den 1 oktober. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om forskningsbidrag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid institutet finns ett vetenskapligt råd bestående av en ordförande, institutets chef och fem andra ledamöter. Det vetenskapliga rådet har bl a som uppgift att lämna förslag till beslut vid beviljandet av forskningsbidrag. Till institutet är även en referensgrupp knuten där arbetsgivar- och arbetstagsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Hur fungerar arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser?*

av

Per Engström[♠], Patrik Hesselius[♥], Bertil Holmlund[♦] och Patric Tirmén[♠]

2008-03-13

Sammanfattning

Denna rapport undersöker arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser ur ett kontroll- och matchningsperspektiv. Under perioden augusti till september 2007 följdes ett stort antal slumpvis utvalda anvisningar upp via enkäter till arbetsgivare. Bland annat kontrollerades huruvida individen sökt anvisat arbete och hur arbetsgivaren bedömde matchningskvalitén. I hälften av fallen föregicks uppföljningen av ett brev till den arbetssökande där denna informerades om att uppföljning skulle ske med stor sannolikhet. Resultatet från studien visar att ca en tredjedel av anvisningarna inte söks enligt arbetsgivarna. Vidare finner vi att av de anvisningar som söks bedömer ca en av sex arbetsgivare att anvisningen var orealistisk. Avslutningsvis visar resultatet att information om uppföljning inte har någon stor effekt på hur/om den arbetsökande söker anvisad plats.

* Författarna vill tacka Anders Forslund, Peter Fredriksson, Fredrik Jansson Dahlén, Tomas Jonsson, Bo Lundgren, Oskar Nordström Skans, Martin Nilsson, Petra Nilsson, Leif Tallskog, Roope Uusitalo och seminariedeltagare vid IFAU och Arbetsförmedlingen för värdefulla bidrag och kommentarer. Ett speciellt tack går också ut till alla kompetenta medarbetare på Arbetsförmedlingen med projektledare Kjell Hjelm samt statistikerna Rolf Adolfsson och Jan Eriksson i spetsen. Tack också till Björn Blomqvist, Kristina Padrón, Lena Olofsson och alla andra på FUT-delegationen. Vi vill även tacka Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen (IAF) som initierade och delfinansierade projektet.

♠ IFAU och Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, per.engstrom@ifau.uu.se.

♥ IFAU och Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, patrik.hesselius@ifau.uu.se.

♦ Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, bertil.holmlund@nek.uu.se.

♠ IFAU, patric.tirmen@ifau.uu.se.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Tidigare studier.....	5
2.1	Studie genomförd av AMS.....	5
2.2	Studier från USA och Storbritannien.....	6
2.3	Svenska studier.....	6
3	Genomförande och beskrivning av data	7
3.1	Anvisning till ledig plats.....	7
3.2	De två behandlingsgrupperna: A och B.....	9
3.3	Enkäten till arbetsgivarna	9
3.4	Beskrivning av population och urval.....	9
3.5	Data.....	11
4	Analys och resultat	13
4.1	Söker de arbetssökande jobben de anvisas till?	13
4.2	Var den arbetssökande seriöst intresserad av jobbet?.....	18
4.3	Var anvisningen realistisk?	20
4.4	Typ av kontakt.....	20
4.5	Fick individen jobbet?	21
4.6	I vilken utsträckning söker olika typer av individer anvisade jobb?	22
5	Avslutande diskussion	26
	Referenser	28
	Appendix A – Informationsbrevet	29
	Appendix B – Anvisningsbrevet.....	30
	Appendix C – Enkätfrågorna	31
	Appendix D – Manuella korrigeringar i data.....	32

1 Inledning

Under 2007 betalades 19,4 miljarder kronor ut i arbetslöshetsersättning till 417 000 individer. Sammanlagt betalades ersättning ut för 35 miljoner arbetslöshetsdagar vilket i genomsnitt ger 84 ersättningsdagar per individ. Grundtanken med arbetslöshetsförsäkringen är att det är en omställningsförsäkring. Den skall ge den arbetslöse ett ekonomiskt understöd för att, under en begränsad tid, kunna leta efter ett nytt jobb. Villkoren i försäkringen förutsätter att den arbetssökande skall vara aktiv i sitt sökande efter arbete och vara beredd att pendla, flytta eller omskola sig.

Två av grundvillkoren för att få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen är att den sökande aktivt söker lämpligt arbete samt att han/hon antar ett lämpligt jobberbjudande.¹ Enligt föreskrifter om tillämpningen av 11 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring är det arbetsförmedlingen som ytterst gör bedömningen av vilka arbeten som klassificeras som lämpliga.² Arbetsförmedlingens viktigaste instrument för att kommunicera vilka jobb som bedöms vara lämpliga är *anvisning till ledig plats* (anvisning).

Arbetsförmedlingen använder *anvisning till ledig plats* i två separata syften: kontroll och matchning. Kontrollfunktionen består i att sanktioner kan utgå om en arbetssökande med arbetslöshetsersättning inte söker den anvisade platsen på ett lämpligt sätt, medan matchningsfunktionen syftar till att effektivisera matchningen mellan vakanser och arbetslösa. Dessa båda funktioner är starkt sammankopplade med varandra och svåra att separera.

Studien syftar till att utvärdera *anvisningarnas* funktionssätt utifrån båda dessa grundläggande funktioner. Tre centrala frågor ställs:

- i) I vilken utsträckning söker de arbetssökande de jobb de anvisas till?
- ii) I vilken utsträckning leder en *anvisning till arbete*?
- iii) Hur påverkas de arbetssökande av information om ökad kontroll och uppföljning av *anvisat arbete*?

Studien bygger på att arbetsförmedlingen, via en enkät till arbetsgivarna, har följt upp den arbetssökandes sökbeteende i samband med *anvisning*. Endast arbetssökande som får arbetslöshetsersättning eller med aktivitetsstöd ingår i studien. Den mest centrala frågan som ställs till arbetsgivaren är om individen sökt jobbet eller inte. Övriga frågor innefattar hur seriöst intresserad av jobbet

¹ Enligt 9§ lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

² Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter om tillämpningen av 11§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring gällande lämpligt arbete (IAFFS 2004:3).

arbetsgivaren upplevde att den arbetssökande var och om den sökande i slutändan fick det anvisade jobbet. Studien bygger också delvis på ett experiment där en slumpvis utvald grupp i förväg fick vetskap om att denna uppföljning skulle komma att göras. Syftet med detta experiment var att studera om information om hårdare kontroll påverkar sökbeteendet.

Resultaten från arbetsgivarenkäten visar att drygt 30 procent av individerna inte sökte de anvisade jobben. Det finns ingen statistisk säkerställd skillnad mellan de som fick information om ökad kontroll och de som inte fick informationen.

Det finns en rad legitima skäl att inte söka anvisat arbete: den sökande kan ha fått ett annat arbete, börjat studera eller av annan orsak slutat få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Vi försöker på olika sätt beakta dessa möjligheter. Vi studerar t ex andelen som inte söker anvisat arbete bland dem som de facto fortsätter att få arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd flera månader framåt i tiden. Vi finner då att andelen icke-sökande sjunker marginellt men den är fortfarande runt 30 procent. I en annan känslighetsanalys studerar vi sökandegraden hos de individer som enligt AMS register sökt det anvisade jobbet. Inte heller för denna grupp arbetssökande sjunker andelen som, enligt arbetsgivarna, inte sökt jobben till under 25 procent.

Det är emellertid inte självklart att arbetsgivarens uppgift bör tas som slutgiltigt facit på om individen sökt jobbet eller inte. I syfte att ta reda på om bristande uppgifter från arbetsgivaren kan vara en delförklaring har vi också specialstuderat arbetsgivare i offentlig sektor.³ Tanken är att offentliga arbetsgivare enligt lag måste diarieföra alla inkommande ansökningar varför andelen fel härrörande från arbetsgivaren rimligtvis är betydligt lägre i denna grupp. Vi finner emellertid inga tecken på att andelen icke-sökande är lägre vad gäller anvisningar till jobb i offentlig sektor.

Den helt övervägande delen av anvisningarna bedöms som ”realistiska” av arbetsgivarna. Endast ca en av sex anvisningar (av de anvisningar som resulterade i att den sökande verkligen sökte jobbet) ansågs av arbetsgivaren vara orealistisk i meningen att individen inte uppfyllde kvalifikationerna. Vidare finner vi att ca 13–14 procent av de anvisningar som söks verkar resultera i att individen också erbjuds det anvisade arbetet. Dock verkar en relativt hög andel av dem som erbjuds jobben tacka nej till dessa; vi skattar denna andel till ca 40 procent. Vissa tvetydigheter i tolkningen av enkätfrågorna samt information

³ Databegränsningar har tyvärr tvingat oss approximera offentlig sektor, via AMS fritextkategorisering av yrket.

från arbetsgivares fritextkommentarer gör dock att vi vill tolka denna andel med stor försiktighet.

Utifrån denna studie går det inte att ge ett mått på hur stor del av utbetalad arbetslöshetsersättning som kan hänföras till felaktiga utbetalningar. För att besvara denna fråga skulle man behöva känna den genomsnittliga arbetslöshetstiden om alla arbetslösa sökte jobb enligt reglerna i arbetslöshetsförsäkringen. Detta är information som i praktiken är omöjlig att ta reda på, vilket ger att vår studie inte kan svara på frågan hur den genomsnittliga arbetslöshetstiden skulle påverkas av ett mer korrekt beteende. En slutsats av denna studie är dock att en relativt stor andel av de arbetssökande inte uppfyller försäkringens villkor vid de studerade anvisningarna samt att en relativt hög andel inte uppger korrekta uppgifter till arbetsförmedlingen vad gäller om de har sökt jobben eller inte.

2 Tidigare studier

2.1 Studie genomförd av AMS

I maj 2005 införde AMS nya rutiner för uppföljning av anvisningar. Dessa innebär att den anvisade inom en viss tidsram skall redovisa för arbetsförmedlingen huruvida hon har sökt det anvisade arbetet eller inte. Tanken var att stickprovskontroller skulle göras i de fall där den anvisade individen uppgett att hon har sökt jobbet, men detta har av olika (ej redovisade) skäl inte genomförts på generell basis.

Under november – december 2006 genomförde AMS stickprovskontroller på försök i sex län (Östergötlands, Kronoberg, Värmlands, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens län). Resultatet av denna studie, vilket presenteras nedan, återfinns i AMS *Återrapportering enligt regleringsbrevet för 2006* om kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen som lämnats till regeringen den 12 februari 2007 (AMS, 2007).

Studien baseras på 883 anvisningar (för 868 individer) där individen har uppgivit att hon har sökt den lediga platsen.⁴ I 15 procent av fallen så fann man att individen de facto inte hade sökt det anvisade arbetet enligt arbetsgivaren. Uppföljningen genomfördes av orderansvarig förmedlare (d v s kontaktperson

⁴ Tyvärr finns ingen beskrivning av hur detta urval av anvisningar skapades, eller hur studien genomfördes mer i detalj, vilket gör det svårt att jämföra resultatet med föreliggande studie.

mot arbetsgivaren), vilken i sin tur lämnade underlag till sökandeansvarig förmedlare för vidare utredning.

2.2 Studier från USA och Storbritannien⁵

I USA har ett antal experiment utförts där ersättningsberättigade individer lottats in i olika grupper som exponerats för olika sökkra. Benus och Johnson (1997) presenterar resultaten från ett ambitiöst experiment i Maryland 1994 där ersättningsberättigade individer lottades in i olika behandlingsgrupper eller i en kontrollgrupp. Kontrollgruppen utsattes för de sökkra som i normalfallet tillämpades vid studiens genomförande. Resultaten tyder på att sökkra har effekter. En ökning av kravet på antalet arbetsgivarkontakter från två till fyra per vecka minskade längden på ersättningsperioden med sex procent. Information om att rapporterade kontakter kommer att kontrolleras minskade ersättningsperioden med 7,5 procent.

Det finns även en experimentstudie från Storbritannien som är relevant; se Dolton och O'Neill (1996). I det s k Restart experimentet utgjordes studiegruppen av individer med sex månader i arbetslöshet. En slumpmässigt utvald "behandlingsgrupp" kallades till ett rådgivande samtal om att aktivt söka efter jobb. Individer som inte följde kallelsen riskerade att förlora rätten till ersättning. Kontrollgruppen utgjordes av individer som inte kallades till en intervju. "Behandlingen" ökade utflödet till jobb med 30 procent.

2.3 Svenska studier

Under de senaste åren har ett antal randomiserade experiment genomförts i regi av AMS. Ett av dessa experiment ägde rum i Jämtland och studerar om kontroll av sökfrequens (KSF) samt jobbsökandeassistans (JSA) påverkar flödet från arbetslöshet till arbete; se Hägglund (2006). I experimentet skapades två behandlingsgrupper (KSF + JSA och KSF) samt en jämförelsegrupp. Populationen var samtliga arbetslösa med a-kassa. Resultaten i denna studie visar att jobbsökarinsatser i förening med ökad kontroll ökade utflödet från arbetslöshet med 46 procent under de sex veckor som föregick programstarten. Enbart ökad kontroll av sökfrequensen hade inte någon signifikant effekt.

Två liknande experiment ägde rum i Uppsala- och Östergötland län; se Hägglund (2006). Experimenten bestod av en obehandlad jämförelsegrupp och en behandlingsgrupp som fick ta del av jobbsökarinsatser i grupp. Dessa

⁵ Se Fredriksson och Holmlund (2006) för en översikt av olika studier på området.

experiment var riktade mot specifika grupper av arbetslösa. Här återfanns inga tecken på effekter av anvisningar till jobbsökarinsatser.

I Sverige har också Riksrevisionen och IAF (Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen) genomfört ett antal undersökningar (ej experimentbaserade) som delvis rör anvisningar.⁶ I IAF (2006) och Riksrevisionen (2005) dras bl a slutsatsen att uppföljningen av anvisningar ofta brister. Enligt IAF är bristande definitioner av vad en uppföljning egentligen innebär en delförklaring till problemet. Riksrevisionens studie finner vidare att endast hälften av alla anvisningar följs upp. I en annan studie, Riksrevisionen (2004), kritiseras arbetsförmedlingens kontroll av arbetslöshetsförsäkringen. Bl a anser Riksrevisionen att allt för få anvisningar görs för att kontrollera viljan att ta ett arbete.

3 Genomförande och beskrivning av data

Experimentet genomfördes under augusti t o m september 2007 där anvisningar till arbete följdes upp genom en enkät som skickades till platsanmälade arbetsgivare. Två slumpvis utvalda grupper (A och C) fick i förväg vetskap om att denna uppföljning skulle komma att göras med stor sannolikhet. En tredje grupp (B) fick inte denna information. Uppföljning medels enkäter till arbetsgivare gjordes sedan för grupperna A och B.⁷ AMS stod för det praktiska genomförandet och IFAU stod för utformningen av experimentet.

3.1 Anvisning till ledig plats

Studien utgår från flödet av *anvisningar till ledig plats* (anvisningar). Varje vecka utgår ca 10–15 000 nya anvisningar.⁸ Av dessa valdes, varje fredag under perioden 2007-08-03 till 2007-09-28 (vilket summerar till 9 veckor totalt), ett antal anvisningar ut för att ingå i de tre behandlingsgrupperna (se beskrivning nedan). För att en anvisning skulle ingå i någon av behandlingsgrupperna krävdes att en rad kriterier var uppfyllda. Dessa var:

⁶ Se IAF (2004, 2005, 2006) samt Riksrevisionen (2004, 2005).

⁷ Grupp C behandlades inte med ökad kontroll utan endast information om att deras efterlevnad av regler kring ersättning kunde bli föremål för extra kontrollinsatser. En analys av C-gruppen går ännu inte att göra i brist på uppdaterade registerdata.

⁸ Baserat på ett totalt årligt antal anvisningar på ca 600 000 till 800 000; se AMS (2007).

- i) Inga arbetsgivare fick förekomma mer än en gång. Detta kriterium infördes av praktiska skäl i syfte att minska arbetsbördan för arbetsgivarna.
- ii) Ingen individ fick förekomma mer än en gång i någon av behandlingsgrupperna. Effekten av dubbelbehandling av vissa individer har inte varit fokus för denna studie.
- iii) Det var av praktiska skäl viktigt att anvisningarna som ingick i behandlingen avsåg vakanser som skulle tillsättas under en relativt snäv tidsrymd. De anvisningar som kunde ingå i behandlingsgrupperna begränsades därför till anvisningar med s k *sista publiceringsdag* inom tre veckor.⁹
- iv) I syfte att endast studera anvisningar som är juridiskt bindande (i meningen att den arbetssökande potentiellt riskerar sanktioner om hon inte söker anvisad plats) valdes endast anvisningar till individer med rätt till arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd ut för behandling.¹⁰

När det totala antalet anvisningar begränsats utifrån ovanstående fyra kriterier återstod endast ca 500 anvisningar per vecka. Dessa anvisningar slumpades därefter in i endera av tre grupper A, B och C. Denna studie avser emellertid endast de två första behandlingsgrupperna A och B, varför vår fortsatta analys och diskussion endast rör dessa två grupper.

Ovanstående restriktioner är av olika karaktär och får olika konsekvenser för studien. Restriktionerna (iii) och (iv) är enkla populationsrestriktioner, d v s de begränsar den population av anvisningar som studien avser att undersöka. Vår population utgörs därför inte av alla anvisningar under perioden; den är istället begränsad till periodens alla anvisningar till individer med rätt till arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd vars publiceringsdatum ligger mindre än tre veckor fram i tiden. Restriktionerna (i) och (ii) begränsar däremot inte populationen. De får istället som följd att alla anvisningar inte har samma chans att bli föremål för behandling. Det är t ex lägre chans att en anvisning som avser en arbetsgivare med många andra anvisningar blir utvald för behandling. Detta eftersom varje arbetsgivare endast får förekomma en gång i någon av behandlingsgrupperna. Samma sak gäller en anvisning till en individ som får många anvisningar. Vårt urval av behandlingsgrupper är därför ett viktat urval där de faktiska vikterna har ett mycket komplicerat mönster, något

⁹ Sista publiceringsdag är den sista dagen annonsen ligger ute på Arbetsförmedlingen, vilket oftast är synonymt med platsens sista ansökningsdag.

¹⁰ Det hade varit optimalt att betinga på att individen faktiskt tog ut ersättning, men av datatekniska skäl måste denna avgränsning införas i efterhand (se mer kring detta i avsnitt 3.5).

man bör ha i åtanke vid generalisering av resultaten. Vi återkommer till en kort diskussion om urvalets representativitet i avsnitt 3.4 nedan.

3.2 De två behandlingsgrupperna: A och B

Studiens primära "behandling" består av ökad kontroll av den arbetssökandes efterlevnad av de krav som ställs i samband med tilldelad anvisning. Vidare fick vissa individer i förväg reda på att just de kunde komma att granskas i högre utsträckning än normalt. A-gruppen gavs båda dessa behandlingar, dvs ökad kontroll och information om detta. Till B-gruppen gavs ingen information men de utsattes för samma typ av kontroll som A-gruppen. Avsnitt 4 redogör tydligare för syftet med de två olika behandlingarna. Brevet som utgick till individerna i A-gruppen finns redovisat i Appendix A.

3.3 Enkäten till arbetsgivarna

Kontrollen av hur väl den arbetssökande uppfyllde kravet att söka anvisat arbete sköttes via en enkät till arbetsgivarna. Denna skickades till arbetsgivarna i samband med (eller mycket kort efter) sista publiceringsdatum i syfte att nå så hög svarsfrekvens som möjligt. Valet av tidpunkt återspeglar vår avsikt att enkäten skulle mottas då arbetet med tillsättningen av vakansen pågick. Om enkäten kommer ut för sent är det stor risk att relevanta handlingar makulerats, varvid svarsfrekvensen riskerar att bli mycket låg.

Utöver frågan om individen sökt jobbet och om hon eventuellt fått jobbet ställs ett antal mer subjektiva frågor om ansökans kvalitet och om anvisningens lämplighet. Enkäten finns redovisad i sin helhet i Appendix C.

Som alltid vid enkätstudier är bortfall ett problem. I syfte att minimera bortfallet skickades en påminnelse till arbetsgivarna efter det att sista svarsdatum gått ut. Slutligen valdes ett stickprov om 50 arbetsgivare, som inte svarat efter påminnelsen, ut för en kort telefonintervju. Syftet var att försöka upptäcka orsaker till varför arbetsgivaren inte svarat på enkäten. I nästan alla fall var orsaken som angavs tidsbrist eller att uppgifterna hade slängts. I endast ett fall angavs mer principiella skäl som orsak till varför enkäten inte besvarats. Vi bedömer därför att det inte finns stora problem med systematiskt bortfall.

3.4 Beskrivning av population och urval

Individpopulationen utgörs av alla individer som potentiellt kunde ha ingått i någon av våra behandlingsgrupper enligt urvalsprocessen. Som ovan beskrivits består behandlingsgruppen av två olika grupper: A och B. Vid sidan av

behandlingsgrupperna återstår en opåverkad resterande population (D). Genom att släppa på kriteriet att varje order (anvisat jobb) är unik samt att tillåta att en anvisad arbetsgivare förekommer mer än en gång skapas alltså grupp D. Denna grupp är ett komplement till behandlingsgrupperna. Under perioden 2007-08-03 till 2007-09-28 som datainsamlingen pågick inkom 24 519 anvisningar som uppfyllde kraven för att ingå i vår population. Dessa anvisningar är fördelade på 15 887 individer. Det är här viktigt att vara tydlig med skillnaden mellan anvisnings- och individkategoriseringen. Vi definierar individernas grupp-tillhörighet enligt följande. En individ som ingår i grupp A respektive grupp B kan ha ytterligare anvisningar från grupp D. Men en individ i grupp D definieras av att hon endast har anvisningar tillhörande grupp D. Utifrån denna definition finner vi att av dessa 15 887 individer tillhör 1 502 grupp A, 1 485 grupp B och 12 900 grupp D.

Som beskrivits tidigare resulterar det komplicerade urvalsförfarandet i att urvalsvikterna blir svårhanterliga. Ett sätt att studera huruvida urvalet är representativt för den studerade populationen är att presentera observerbara karakteristika för individerna i de olika grupperna. Detta görs i Tabell 1 för en handfull bakgrundsvariabler. Vi kommer senare att studera hur dessa variabler påverkar resultatet från enkäten. Grupp A och grupp B skiljer sig inte nämnvärt åt överhuvudtaget vilket indikerar att slumptilldelningen fungerat korrekt. Det framgår också att behandlingsgrupperna inte skiljer sig avsevärt jämfört med D-gruppen förutom på två punkter, nämligen antalet anvisningar och könsfördelningen.¹¹ Att antalet anvisningar är något högre för behandlingsgrupperna är naturligt med tanke på hur urvalsprocessen gick till; en individ har större sannolikhet att ingå i någon av de behandlade grupperna ju fler anvisningar hon får. Könsfördelningen är lite svårare att förklara: det är en övervikt av kvinnor i D-gruppen men inte i A och B-gruppen. Detta mönster skulle kunna förklaras av om kvinnor i något högre utsträckning blir anvisade platser som har fått många anvisningar och därför blir utvalda till behandlingsgrupperna med lägre sannolikhet.

I den inledande presentationen av resultaten av enkäten tas ingen hänsyn till individkarakteristika medan dessa inkluderas i analysen i avsnitt 4.6.

¹¹ "Antalet anvisningar" syftar till antalet anvisningar i vår population av anvisningar.

Tabell 1. Beskrivning av behandlingsgrupperna och resterande population

	Grupp A	Grupp B	Grupp D
Antal individer per urvalsgrupp	1502	1485	12900
Kön (Andel män)	0,48 (0,46 ↔ 0,51)	0,50 (0,47 ↔ 0,52)	0,43 (0,42 ↔ 0,44)
Ålder	40,5 (39,9 ↔ 41,1)	40,5 (39,9 ↔ 41,1)	39,8 (39,6 ↔ 40,0)
Utbildningsnivå (Stigande skala)	3,26 (3,20 ↔ 3,32)	3,26 (3,20 ↔ 3,32)	3,33 (3,31 ↔ 3,35)
Antal anvisningar	1,89 (1,81 ↔ 1,97)	1,84 (1,76 ↔ 1,92)	1,47 (1,45 ↔ 1,49)
Endast deltidsökande	0,024 (0,016 ↔ 0,032)	0,032 (0,023 ↔ 0,041)	0,028 (0,025 ↔ 0,030)
Ersättning under anvisningsperiod	0,82 (0,80 ↔ 0,84)	0,84 (0,82 ↔ 0,85)	0,84 (0,84 ↔ 0,85)

Not: 95 procentiga konfidensintervall inom parentes. "Ersättning under anvisningsperiod" innebär att individen uppburit arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd under minst en vecka mellan anvisningsdatum till sista publiceringsdatum.

3.5 Data

En analysdatabas har skapats där individerna från vårt urval påförts registerdata samt matchats med den enkät som gått ut till arbetsgivarna. All data som sammanförts med enkäten kommer Arbetsförmedlingens datalager och innehåller historiska uppgifter om bland annat arbetslöshetsperioder och andra arbetsmarknadshändelser, t ex deltagande i åtgärder. Dessa data har tidigare gått under namnet HÄNDEL. Vidare kompletteras databasen med aggregerade uppgifter om utbetalningar från arbetslöshetsförsäkringen på veckonivå och genom att foga samman dessa data kan vi följa hur individer växlar mellan arbetslöshet och aktivitetsstöd samt möjlighet att beakta vilket tillstånd de arbetssökande befinner sig i.

Arbetsgivarenkäten har gått ut till 2 987 arbetsgivare. I Tabell 2 redovisas hur många enkäter som skickats ut samt besvarats. Svarsfrekvensen är dryga 63 procent i båda grupperna; om man inkluderar det registrerade bortfallet (där arbetsgivaren har svarat att de inte kan svara på enkäten) så är svarsfrekvensen drygt 72 procent. Att det totala bortfallet stannar på knappt 37 procent får ses som ett acceptabelt svarsresultat. Här har det varit till stor hjälp att Arbets-

förmedlingen avdelat resurser i sin kundtjänst i Söderhamn under tiden data-insamlingen genomfördes. För att kunna samla in så mycket data som möjligt har vi också tillåtit insamlingen fortgå till 2008-01-08. Detta är en lång tid från den maximala tiden mellan anvisning och sista ansökningsdag på tre veckor efter sista urvalet 2007-09-28. En indikation på att flödet av svar avstannat är att det endast inkommit sju nya enkätsvar under de sista fyra veckorna.

Ett problem är att säkerställa att uppgifterna i registren är aktuella. I vårt fall blir denna fråga viktig i samband med att anvisningen går ut. Ett av urvalskriterierna är att den arbetssökande skall vara berättigad till arbetslöshetsersättning. När anvisningen görs vet inte Arbetsförmedlingen om den arbetssökande verkligen uppbär ersättning eftersom dessa uppgifter inkommer först i efterhand när kassakorten är ifyllda och registrerade hos arbetslöshetskassorna. Med hjälp av uppgifter om faktiska utbetalningar går det att gå tillbaka och fastställa om en arbetssökande erhållit ersättning under någon av veckorna från anvisningen till sista ansökningsdag. Då vi endast vill fokusera på de individer som regelmässigt måste söka anvisat jobb (och därmed potentiellt kan drabbas av en sanktion) måste detta kriterium införas i efterhand. Våra urval av behandlingsgrupper begränsas därmed till de individer som erhöll antingen arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd under någon av veckorna från anvisningen till sista ansökningsdag.¹²

I Tabell 3 redovisar vi de nya urvalsstorlekarna för behandlingsgrupperna betingat på att detta ersättningskriterium är uppfyllt. I resterande analys är det dessa individer som utgör våra behandlingsgrupper.

Tabell 2. Urvalsstorlek och svarsfrekvens.

Grupp	Urvals- storlek	Antal enkätsvar	Registrerat bortfall	Postretur	Svars- frekvens
A	1502	948	131	25	63,10%
B	1485	947	136	23	63,80%

¹² I behandlingsgrupperna A och B hade endast 14 personer bara aktivitetsstöd under någon av veckorna från anvisningen till sista ansökningsdag.

Tabell 3. Urvalsstorlek och antal enkätsvar som uppfyller kriterium.

Grupp	Urvals- storlek	Uppfyller kriterium	Andel	Antal enkätsvar	Uppfyller kriterium	Andel
A	1502	1235	82,2%	948	782	82,5%
B	1485	1240	83,5%	947	799	84,3%

4 Analys och resultat

I detta avsnitt presenterar vi studiens resultat baserat på den enkät som gick ut till arbetsgivarna. Resultaten presenteras separat utifrån om den arbetssökande tillhör A-gruppen, och därmed blivit informerad om att AMS kommer att följa upp individens ansökning via arbetsgivaren, eller den oinformerade B-gruppen.

Inledningsvis presenterar vi svaren på arbetsgivarenkätens första fråga om den arbetssökande har sökt den anvisade platsen. Det finns mer eller mindre legitima skäl till att inte söka ett jobb som man blir anvisad. Om vi vill tolka andelen icke-sökande i termer av regelbrott kan vi därför inte nöja oss med det obearbetade måttet från arbetsgivarnas enkätsvar. Vi presenterar därför också ett antal modifierade mått där vi t ex kontrollerar för faktiskt utbetald arbetslöshetsersättning framåt i tiden och att den sökande själv sagt att hon sökt jobbet. Vi avslutar med att belysa hur olika anvisningskaraktäristika och individkaraktäristika påverkar sannolikheten att söka anvisat jobb.

4.1 Söker de arbetssökande jobben de anvisas till?

I enkäten frågar vi arbetsgivaren om den arbetssökande har sökt det specifika jobbet eller inte. Två saker är intressanta när det gäller resultatet. För det första är det en ansevärd andel av anvisningarna som enligt arbetsgivarna inte leder till att den arbetssökande över huvud taget söker jobbet: 32,2 procent i A-gruppen och 36,2 procent i B-gruppen (Tabell 4). För det andra tycks inte denna andel påverkas nämnvärt av vetskapen om att AMS kommer att kontrollera den arbetssökande. Punktskattningen avseende andelen som inte söker jobbet är endast 3,9 procentenheter lägre i den informerade A-gruppen än i den opåverkade B-gruppen; skattningarna är inte signifikant skilda från varandra på gängse statistiska signifikansnivåer.

Tabell 4. Arbetsgivarnas svar på fråga 1: *Har den arbetssökande sökt anvisad plats hos er?*

Grupp	Ja	Nej	%Nej
A	530	252	32,2% (28,9% ↔ 35,5%)
B	510	289	36,2% (32,8% ↔ 39,5%)
Skillnad A-B			-3,9% (-8,6% ↔ 0,7%)

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

Man kan spekulera om olika förklaringar till detta resultat. En förklaring skulle kunna vara att det finns många sätt att reagera på information om ökad kontroll. Det är inte otänkbart att vissa individer reagerar med avbrutet uttag av arbetslöshetsersättning i syfte att undgå kravet att söka jobbet. Man kan också tänka sig att vissa individer som av olika anledningar inte vill ha det anvisade jobbet i ökad utsträckning hör av sig till sin lokala förmedlare för att slippa söka det anvisade jobbet. Att nettoutfallet inte är signifikant skilt vad gäller sökbeteendet i de båda grupperna skulle kunna vara orsakat av att en disciplinerande effekt motverkats av ovanstående typ av reaktioner. Denna typ av frågor finns anledning att belysa närmare, bl a genom att studera resultatet för dem som fortsätter att ta ut a-kassa tiden efter anvisningen samt att relatera svaret på fråga 1 till de sökandes självrapporterade uppgifter om de har sökt jobben eller inte. Resterande del av detta avsnitt ägnas därför åt att närmare granska denna typ av betingade resultat för fråga 1 i enkäten.

Som nämndes ovan kan det finnas en rad legitima anledningar till att inte söka ett anvisat jobb. Den sökande kan t ex ha fått ett annat jobb, börjat studera eller slutat att få arbetslöshetsersättning av någon annan anledning. Det är endast de som får ersättning från arbetslöshetsförsäkringen eller aktivitetsstöd som har kravet på sig att söka anvisat arbete, vilket framgår tydligt i brevet från arbetsförmedlingen som medföljer platsanvisningen (se Appendix B). Vi presenterar därför en mer utförlig analys av frågan om individerna söker de jobb de blir anvisade till. Den första aspekten avser huruvida individen fortsätter att få arbetslöshetsersättning eller aktivitetsersättning utifrån ett antal kriterier. Resultaten redovisas i Tabell 5.

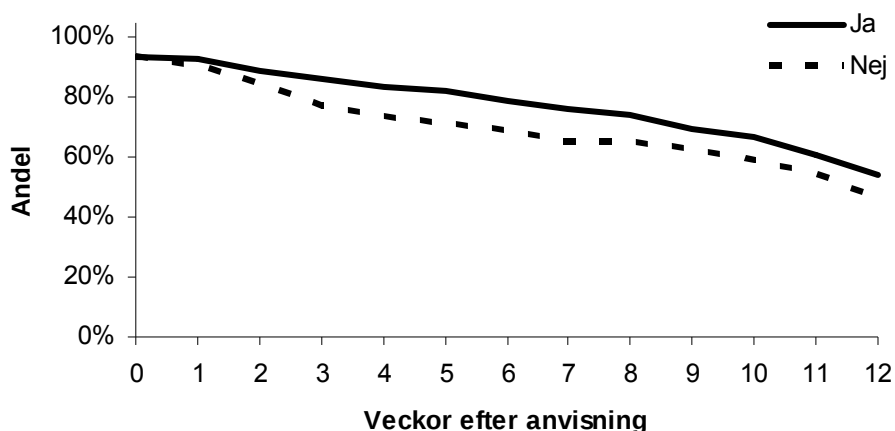
Tabell 5. Svaren på fråga 1 betingat på att den sökande fortsätter att få arbetslöshetsersättning under veckorna efter anvisningsveckan.

Grupp	0 veckor	4 veckor	8 veckor	12 veckor
Totalt antal				
A	782	546	437	295
B	799	545	449	293
%Nej				
A	32,2%	29,9%	30,7%	32,9%
	(28,9% ↔ 35,5%)	(26,0% ↔ 33,7%)	(26,3% ↔ 35,0%)	(27,5% ↔ 38,3%)
B	36,2%	33,2%	31,2%	27,0%
	(32,8% ↔ 39,5%)	(29,3% ↔ 37,2%)	(26,9% ↔ 35,5%)	(21,9% ↔ 32,1%)
Skillnad A-B	-3,9%	-3,4%	-0,5%	5,9%
	(-8,6% ↔ 0,7%)	(-8,9% ↔ 2,2%)	(-6,6% ↔ 5,6%)	(-1,5% ↔ 13,3%)

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

Resultatet visar att andelen arbetssökande som inte uppges ha sökt jobbet är relativt opåverkad då vi betingar svaren utifrån olika ersättningskriterier. Punktskattningarna sjunker något men inget kriterium ger att mindre än 27 procent inte sökt arbetet i fråga. Skillnaderna mellan grupperna är inte statistiskt signifikanta. Den lilla nedgång som kan skönjas, mellan 0 till 12 veckors betingning, för B-gruppen är emellertid statistiskt signifikant.

En närliggande analys kan också göras grafiskt. För enkelhets skull slår vi nu ihop A och B-gruppen. Figur 1 nedan visar andelen som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd 0 till 12 veckor efter anvisning uppdelat på dem som har och inte har sökt jobbet enligt arbetsgivarna. Vid anvisningsveckan erhöll ca 94 procent i båda grupperna arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. De som inte sökte jobbet minskade något mer i början men efter 3 veckor följs kurvorna åt. Att den streckade linjen sjunker snabbare i början skulle kunna förklaras av att en mindre andel av dem som inte sökte jobbet hade något annat jobb på gång. Men om detta skulle vara hela förklaringen till varför individerna inte söker jobben så skulle den streckade kurvan i Figur 1 närma sig noll ganska snabbt, vilket inte är fallet.

Figur 1. Andelen som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd 0 till 12 veckor efter anvisning uppdelat på dem som har "Ja" och inte "Nej" har sökt jobbet.

En viktig aspekt utifrån kontrollperspektivet gäller i vilken utsträckning individen själv har uppgett att hon sökt jobbet men i praktiken inte gjort detta. I AMS databaser registreras om individen själv uppgett att hon sökt anvisat jobb. Detta kan ske på en rad olika sätt. Den arbetssökande som får en anvisning får alltid ut en svarsblankett via brev där hon ska fylla i om hon sökt jobbet eller inte. Men det står också att denna information även kan lämnas genom e-post eller muntligen. När vi analyserat data finner vi en rad inkonsekvenser i AMS register.¹³ Vi har därför anledning att inte lita till 100 procent på informationen vad gäller denna variabel. Som en känslighetsanalys genomförde vi därför en extra datainsamling baserat på de 20 största arbetsförmedlingskontoren i vårt urval. För dessa begärde vi in uppgifterna som individen de facto skickat tillbaks till förmedlingen via ovan nämnda svarsblankett. För denna relativt lilla delgrupp är vi alltså mycket säkra på att uppgifterna verkligen kommer från individerna själva. Resultaten av dessa betingningar redovisas i Tabell 6 nedan.

¹³ Som exempel kan nämnas att i de fall då individen enligt AMS register inte sökt anvisat arbete har hon ändå i drygt 20 procent av fallen gjort det enligt vår arbetsgivarenkät. Denna typ av fel är relativt svåra att förstå. Efter en rad samtal med arbetsförmedlare och insatta personer på AMS fick vi en bild av att i de fall som "ordnat upp sig", d v s individen har fått arbete eller liknande, händer det att förmedlarna inte prioriterar att fylla i korrekt information.

Tabell 6. Svaren på fråga 1 betingat på att individen själv har uppgett att hon sökt jobbet alternativt att hon enligt AMS register sökt jobbet.

Grupp	Sökt enligt redovisningsblankett	Sökt enligt AMS
Totalt antal		
A	19	506
B	27	494
%Nej		
A	26,3% (6,0% ↔ 46,7%)	24,9% (21,1% ↔ 28,7%)
B	33,3% (15,2% ↔ 51,5%)	26,9% (23,0% ↔ 30,8%)
Skillnad A-B	-7,0% (-34,3% ↔ 20,2%)	-2,0% (-7,5% ↔ 3,4%)

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

Vi finner att även i de fall då individerna själva säger att de sökt det anvisade arbetet är det en mycket stor andel som inte gjort det enligt arbetsgivarna. Om vi utgår från AMS registeruppgifter är denna andel 24,9 procent i A-gruppen respektive 26,9 procent i B-gruppen. Skillnaden mellan grupperna är inte signifikant. När vi istället utgår från de uppgifter som individerna de facto skickat in till AMS finner vi en andel 26,3 procent i A-gruppen och 33,3 procent i B-gruppen. På grund av de små urvalsstorlekarna är skattningarna i denna känslighetsanalys mycket osäkra. Vi finner dock inga tecken på att andelen fel minskar då vi betingar på individens faktiska svar istället för att utgå ifrån AMS registeruppgifter.

En potentiellt viktig felmarginal i ovanstående analys är att arbetsgivarna kan minnas fel. Kan det vara så att arbetsgivare slentrianmässigt säger att individen inte sökt jobbet trots att hon verkligen gjort så? Det är förvisso troligt att den arbetsgivare som vill minimera sin egen arbetsbörda helt enkelt låter bli att svara på enkäten. Men vi kan ändå inte utesluta att arbetsgivare som makulerat ansökningshandlingar av misstag skulle kunna svara att individen inte sökt anvisat arbete trots att hon egentligen gjort så. Det är emellertid rimligt att tro att en sådan eventuell felmarginal är betydligt lägre inom offentlig sektor. Detta eftersom alla ansökningar i offentlig sektor som regel ska diarieföras och utgöra offentlig handling. Vi saknar tyvärr direkt uppgift om arbetsgivaren är offentlig eller privat. Men vi har information angående AMS egen yrkeskategorisering (fritext) vilket vi har använt som en approximativ indikator på att arbetsgivaren är offentlig. Detta har skett

manuellt på basis av att chansen att arbetsgivaren är offentlig för t ex "sjuksköterska" eller "lärare" är relativt stor.¹⁴ I Tabell 7 redovisar vi resultatet avseende fråga 1 betingat på att det anvisade arbetet kategoriserats som inom "offentlig sektor".

Resultatet visar att andelen jobb inom "offentlig sektor" som inte söks också är mycket hög: 26,0 procent för grupp A och 34,4 procent för grupp B. Med anledning av detta finner vi det inte troligt att arbetsgivarna utgör en ansenlig felkälla vad gäller svaret på fråga 1.

4.2 Var den arbetssökande seriöst intresserad av jobbet?

Enkätens andra fråga gäller om arbetsgivaren upplevde att den arbetssökande var seriöst intresserad av jobbet. Resultatet pekar på att ca en av tio ansökningar signalerade ett ointresse och i ytterligare ca 15 procent av fallen var arbetsgivaren osäker (Tabell 8). Även här skiljer sig svaren endast marginellt åt mellan de båda grupperna.

Det är mycket svårt att direkt tolka dessa siffror eftersom arbetsgivarnas svar inte kan ses som facit. Det är tänkbart att arbetsgivarna ibland misstar låg kvalitet i en ansökan som ointresse, eller att ett nekande svar från arbetsgivaren uttrycker ett allmänt missnöje med kompetensen hos de sökande. Det ursprungliga syftet med denna fråga var att tolka skillnaden i andelen som inte söker anvisat jobb mellan A och B-gruppen. Om vi sett en kraftig nedgång i andelen "oseriösa" ansökningar i A-gruppen jämfört med B-gruppen hade vi kunnat tolka denna skillnad som ett konservativt mått på hur många som sökte anvisat arbete utan att vilja ha det. När nu den disciplinerande effekten av informationsbrevet i princip uteblev går inte en sådan tolkning att göra. Vi kan därför inte uttala oss om hur många som "egentligen" vill ha de jobb de anvisas till och också sökt. Däremot är det rimligtvis så att de som inte ens söker jobben (fråga 1) inte heller vill ha dem.¹⁵

¹⁴ En fullständig lista på de yrkesbeskrivningar som kategoriserats som "offentliga" kan fås på begäran.

¹⁵ Detta bortsett från dem som redan fått en annat ännu mer attraktivt jobb.

Tabell 7. Svaren på fråga 1 betingat på att anvisningen avser jobb inom "offentlig sektor".

Grupp	Ja	Nej	%Nej
A	120	40	26,0% (19,4% ↔ 33,1%)
B	118	62	34,4% (27,5% ↔ 41,4%)
Skillnad A-B			-8,2% (-18,0% ↔ 1,6%)

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

Tabell 8. Arbetsgivarnas svar på fråga 2: *Bedömer du att den arbetssökande visade verkligt intresse för att få det sökta jobbet?*

Grupp	Ja	Nej	Osäker	Vet ej	Inget svar	% Nej (av Ja/Nej/Osäker)
A	345	52	77	56	0	11,0% (8,2% ↔ 13,8%)
B	325	41	89	50	5	9,0% (6,4% ↔ 11,6%)
Skillnad A-B						2,0% (-1,9% ↔ 5,8%)

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

Tabell 9. Arbetsgivarnas svar på fråga 3: *Var anvisningen realistisk i meningen att de sökande uppfyllde de formella / informella kvalifikationerna?*

Grupp	Ja	Nej	Osäker	Vet ej	Inget svar	% Nej (av Ja/Nej/Osäker)
A	311	84	81	47	7	17,6% (14,2% ↔ 21,1%)
B	297	76	93	34	10	16,3% (13,0% ↔ 19,7%)
Skillnad A-B						1,3% (-3,5% ↔ 6,1%)

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

4.3 Var anvisningen realistisk?

Den tredje frågan avser hur realistisk anvisningen var ur ett matchningsperspektiv. Arbetsgivarna ger här AMS gott betyg; endast i drygt 15 procent av fallen anser arbetsgivarna att anvisningen inte var realistisk och inte heller här finns någon signifikant skillnad mellan grupperna (Tabell 9).

Det bör noteras att denna siffra förstås endast avser de anvisningar där den arbetssökande faktiskt sökte jobbet. Om individer undviker att söka jobb de inte uppfyller kvalifikationerna för hade andelen orealistiska anvisningar stigit om alla hade sökt de jobb de blev anvisade till. Å andra sidan kan man tänka sig att arbetssökande undviker att söka jobb de känner sig överkvalificerade för. Om så är fallet skulle effekten mycket väl kunna gå åt motsatt håll om alla individer sökte de jobb de anvisats till.

4.4 Typ av kontakt

I den fjärde frågan redovisas vilken typ av kontakt man hade med den sökande (Tabell 10). Det allra vanligaste sättet var brev eller e-post vilket användes i ca 70 procent av fallen. Personligt besök respektive telefon användes i vardera ca en femtedel av fallen. Notera att procentandelarna summerar till mer än 100 procent då alla kombinationer av kontaktsätt är möjliga. Det finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna på 95-procentsnivån.

Tabell 10. Arbetsgivarnas svar på fråga 4: *Vilken typ av kontakt hade ni?*

Grupp	Personligt besök	Telefon	Brev eller e-post	Inget svar
Totalt antal				
A	87	113	369	19
B	93	103	348	16
Procent				
A	17,4%	22,6%	73,7%	
	(14,1% ↔ 20,6%)	(19,0% ↔ 26,2%)	(69,9% ↔ 77,4%)	
B	19,1%	21,1%	71,5%	
	(15,7% ↔ 22,5%)	(17,6% ↔ 24,7%)	(67,5% ↔ 75,4%)	
Skillnad A-B				
	-1,7%	1,4%	2,2%	
	(-6,5% ↔ 3,0%)	(-3,7% ↔ 6,5%)	(-3,3% ↔ 7,7%)	

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

4.5 Fick individen jobbet?

De två avslutande frågorna rör om individen fått jobbet eller inte. Vår avsikt i fråga 5 var att få svar på om den sökande faktiskt i slutändan både fick och de facto tog det anvisade arbetet. En olycklig tvetydighet i fråga 5 gör att vissa arbetsgivare kan ha svarat "Ja" även i de fall då individen erbjudits arbetet men tackat nej. I fritexten till fråga 5 har vi mycket riktigt funnit ett antal arbetsgivare som svarat att individen fick jobbet men tackade nej till erbjudet arbete, inte dök upp eller mycket snart slutade dyka upp på jobbet. Dessa svar har vi kodat om manuellt från Ja på fråga 5 till Nej på fråga 5 och alternativ 1 på fråga 6 ("Hon/han ville inte ha det lediga arbetet").¹⁶ Via fritextfältet i fråga 6 har vi vidare funnit ett mindre antal arbetsgivare som kan ha valt alternativet "Hon/han ville inte ha det lediga arbetet" framför "Platsen erbjöds en annan sökande" trots att hon inte verkar ha erbjudits arbetet. Dessa brister i enkätsvarens tillförlitlighet bör därför beaktas då resultaten avseende dessa båda frågor tolkas.

Vi presenterar svaren på fråga 5 och 6 i en gemensam tabell (Tabell 11) eftersom kombinationen av dem berör både matchningsperspektivet och kontrollperspektivet på platsanvisningar. Vi kan först konstatera att ca 13–14 procent erbjöds det anvisade arbetet; 14,5 procent i A och 12,6 procent i B, utan signifikant skillnad mellan grupperna. Frågan om detta är högt eller lågt är inte okomplicerat att svara på.

Tabell 11. Erbjöds det anvisade jobbet samt avböjde han/hon erbjudandet om jobbet. (Kombination av arbetsgivarnas svar på fråga 5 och 6):¹⁷

Grupp	Ja	Nej	% ja (av Ja/Nej)	Tackade nej	% tackade nej (av erbjudna)
A	59	349	14,5%	22	37,3%
			(11,0% ↔ 17,9%)		(24,8% ↔ 49,7%)
B	51	353	12,6%	21	41,2%
			(9,4% ↔ 15,9%)		(27,5% ↔ 54,8%)
Skillnad A-B			1,8%		-3,9%
			(-2,1% ↔ 5,4%)		(-22,4% ↔ 14,6%)

Not: 95-procentiga konfidensintervall inom parentes.

¹⁶ Se övriga (mycket begränsade) manuella omkodningar i Appendix D.

¹⁷ Frågornas formulering var: 5) *Fick personen det anvisade arbetet?* och 6) *Om svaret var nej på föregående fråga besvara varför personen ej fick det anvisade arbetet.*

Vi har i detta syfte tagit del av AMS arbetsgivarundersökning för år 2007. I denna intervjuas ett slumpvist antal företag som nyligen haft en vakans annonserad hos arbetsförmedlingen. En av frågorna avser hur många sökande man fick till den lediga platsen. På grundval av dessa uppgifter uppskattar vi den genomsnittliga sannolikheten att erbjudas ett slumpvis valt jobb till drygt 10 procent.

Vår urvalsprocess där vi endast väljer en anvisning per vakans talar för att våra 13–14 procent bör jämföras med sannolikheten att få en slumpvist vald vakans, dvs drygt en på 10. Men i samplingsprocessen ingår också en restriktion som begränsar antalet anvisningar till en per individ (denna restriktion införs innan restriktionen *en anvisning per företag*). Det är därför troligt att vakanser med många anvisningar kan vara överrepresenterade i vårt urval. Och om antalet anvisningar till en vakans samvarierar med vakansens antal sökande skulle vi få en överrepresentation av vakanser med många ansökningar. Ur detta perspektiv är det troligtvis så att en anvisning åtminstone inte minskar sannolikheten att få jobbet. Resultatet, att ca 13–14 procent av dem som söker ett anvisat arbete också erbjuds det, skulle därför tyda på att anvisningarna har relativt hög matchningseffektivitet. Vi kan dock inte utesluta att kausaliteten går åt andra hållet genom endera av följande mekanismer: i) anvisningar ges i högre utsträckning till individer som är relativt attraktiva på arbetsmarknaden; ii) handläggare väljer att anvisa i högre grad till de jobb som väntas få relativt få sökande.

En anmärkningsvärt hög andel – ca 40 procent – av dem som erbjuds anvisat jobb tackar nej till anställning (eller slutar mycket snabbt på jobbet enligt fritextkommentar i enkäten). Detta resultat måste emellertid tolkas med extrem försiktighet på grund av enkätsvarens tillförlitlighet med avseende på just fråga 6. Om vissa arbetsgivare svarat ”Hon/han ville inte ha det lediga arbetet” trots att de utifrån avsikten i frågan skulle ha svarat ”Platsen erbjöds en annan sökande” finns stor risk att vi överskattar andelen som de facto tackar nej till ett erbjudet arbete. Vi överskattar i så fall även andelen som erbjuds jobbet (matchningsperspektivet) men den relativa effekten blir större för skattningen av andelen som tackar nej till erbjudet arbete.

4.6 I vilken utsträckning söker olika typer av individer anvisade jobb?

I detta avsnitt studerar vi om sökbenägenheten skiljer sig åt mellan olika typer av individer (och olika typer av anvisningar). Delstudien presenteras i

regressionsformat: en vanlig OLS-skattning där svaret på fråga 1 är den beroende variabeln och de förklarande variablerna är olika individ- och anvisningskaraktäristika. Alla variabler, beroende och förklarande, är på formen 0/1 (s k dummyvariabler). Den beroende variabeln antar värdet 1 om individen sökt jobbet enligt arbetsgivaren och värdet 0 om hon inte sökt arbetet. De förklarande variablerna följer samma logik. Exempelvis antar *Grupp A* värdet 1 om individen ingår i grupp A och värdet 0 om hon ingår i grupp B. Vårt urval är definierat på samma sätt som i Tabell 4 ovan – alla individer som under anvisningsveckan får ersättning i form av a-kassa eller aktivitetsstöd ingår.

Till att börja med bör våra övriga variabler definieras. Variabeln *Man* antar värdet 1 om den sökande är man. Med *Högutbildad* indikeras de individer som har minst någon form av eftergymnasial utbildning. Med *Medellång arbetslöshet* respektive *Lång arbetslöshet* avses en person som förbrukat mellan 100 och 250 a-kassedagar respektive mer än 250 a-kassedagar. Vidare indikerar *>50 år* om individen är över 50 år gammal i januari 2008. *Pendla/Flytta* antar värdet 1 om individen är mantalsskriven i en annan kommun än den anvisade arbetsplatsens kommun. *Deltidsarbetslös + timanst* avser individens sökandestatus; variabeln antar värdet 0 om individen helt saknar jobb och 1 annars. Om anvisningen avser tidsbegränsad anställning eller deltidsjobb indikeras detta med 1 för respektive variabel. *Storstad* antar värdet 1 om individen är mantalsskriven i Stockholm, Göteborg eller Malmö och variabeln *Tätort* avser "Mellanstora städer" i SCBs indelning av kommuner i H-regioner.¹⁸ Variabeln *Fel yrke* antar värdet 1 om anvisningens yrkeskod inte överensstämmer med någon av de (max 4) koderna som indikerar vilka yrken individen är främst intresserad av att söka. Variabeln *Grundbelopp* antar värdet 1 om individen endast får grundbeloppet i arbetslöshetsersättningen/aktivitetsstödet. Variabeln *Multipla anvisningar* antar värdet 1 om den sökande har minst en till anvisning i D-populationen. *Offentlig sektor* avser samma approximativa indelning som användes i Tabell 7 ovan. Avslutningsvis indikerar variabeln *Utlandsfödd* om individen är född i annat land än Sverige.

¹⁸ Mer specifikt gäller att Storstad avser Stockholm/Södertäljes A-region, Göteborgs A-region samt Malmö/Lund/Trelleborgs A-region medan "Mellanstora städer" i SCBs indelning av kommuner i H-regioner är definierade som kommuner med mer än 90 000 invånare inom 30 km radie från kommuncentrum, se SCB 2003.

Tabell 12. OLS-regression av svaret på fråga 1: *Har den arbetssökande sökt anvisad plats hos er?*

Parameter	Punktskattning	95 procents konfidensintervall	p-värde
Konstant	67,24%	(58,94% ↔ 75,55%)	0,00%
Grupp A	3,35%	(-1,30% ↔ 8,00%)	15,77%
Man	-2,93%	(-7,95% ↔ 2,09%)	25,23%
Högutbildad	6,83%	(1,69% ↔ 11,97%)	0,93%
Medellång arbetslöshet	-3,85%	(-9,52% ↔ 1,82%)	18,39%
Lång arbetslöshet	-2,30%	(-8,10% ↔ 3,50%)	43,73%
>50 År	8,17%	(2,94% ↔ 13,40%)	0,22%
Pendla/Flytta	-5,62%	(-10,72% ↔ -0,52%)	3,10%
Deltidsarbetslös + timanst.	2,50%	(-3,32% ↔ 8,33%)	39,99%
Tidsbegränsad anst.	2,35%	(-3,02% ↔ 7,71%)	39,12%
Anvisning till deltidsjobb	-2,00%	(-7,24% ↔ 3,25%)	45,59%
Storstad	-4,94%	(-11,04% ↔ 1,17%)	11,30%
Tätort	-2,80%	(-8,66% ↔ 3,06%)	34,95%
Fel yrke	11,29%	(4,33% ↔ 18,26%)	0,15%
Grundbelopp	-0,03%	(-9,68% ↔ 9,63%)	99,58%
Multipla anvisningar	-0,26%	(-5,03% ↔ 4,51%)	91,55%
Offentlig sektor	1,92%	(-4,17% ↔ 8,02%)	53,63%
Utlandsfödd	-4,22%	(-10,04% ↔ 1,61%)	15,60%
Antal observationer	1581		
R2	0,03		

Att alla variabler är på formen 0/1 gör att resultatet mycket enkelt kan tolkas direkt i termer av procent och procentenheter. Punktskattningen för konstanten uttrycker den betingade sannolikheten att en individanvisning med värdet 0 på alla förklarande variabler (d v s grupp B, kvinna, lågutbildad o s v) söker anvisat arbete enligt arbetsgivaren. Resultatet visar alltså att drygt två tredjedelar (67,2 procent) av individanvisningar med sådana karaktäristika söks enligt arbetsgivarna. Skattningarna avseende de övriga variablerna tolkas som avvikelser, uttryckt i procentenheter, från denna grundsannolikhet. Skattningen 3,4 procent för variabeln Grupp A innebär alltså att informationsbrevet ökar sannolikheten att individen söker anvisat arbete med 3,4 procentenheter. Denna effekt är dock inte signifikant på gängse nivåer vilket kan utläsas ur konfidensintervallet eller skattningens *p*-värde (om en skattnings *p*-värde är lägre än 5 procent är skattningen signifikant skild från 0 på 5-procentsnivån).

Att effekten av brev inte är signifikant ligger i linje med vad vi fann redan i Tabell 4.

Från tabellen ser vi att en rad variabler har signifikant effekt. Dessa är: *Högutbildad*, *> 50 år*, *Pendla/Flytta*, och *Fel yrke*. Resultatet visar att om individen är högutbildad (minst någon form av eftergymnasial utbildning) är sannolikheten att hon söker jobbet knappa 7 procentenheter högre – högutbildade verkar alltså söka de anvisade jobben i högre utsträckning. Notera dock att detta inte direkt kan tolkas som ett kausalt samband. Regressionsanalysen konstanthåller endast de andra variablerna vi kontrollerar för; mer specifikt kontrolleras alltså inte för t ex skillnader i typ av jobb (lön, arbetsuppgifter etc) som högutbildade och lågutbildade anvisas till, vilket förstås kan vara en viktig förklaring till den skattade effekten. Samma typ av brasklapp gäller alla skattade effekter i detta avsnitt. Vidare finner vi att äldre söker jobben i högre utsträckning än yngre: drygt 8 procentenheters högre sannolikhet att individen söker anvisat jobb. Om jobbet ligger i en annan kommun så att pendling eller flytt krävs så verkar sökbenägenheten också minska; vi skattar denna effekt till knappa 6 procentenheter, d v s individer som anvisas till jobb på annan ort undviker att söka dessa med knappa 6 procentenheters högre sannolikhet. Vi finner vidare det lite motsägelsefulla resultatet att om individen anvisas till ett jobb som inte ingår bland de yrkestyper hon primärt är intresserad av att söka så ökar sannolikheten att hon söker jobbet med hela 11 procentenheter. Det är emellertid naturligt att tänka sig att anvisningar av denna typ i högre utsträckning föregås av kommunikation (och trolig överenskommelse) mellan sökande och förmedlare. En annan förklaring kan vara att denna typ av anvisningar i högre utsträckning upplevs att vara i kontrollsyfte. Ur dessa perspektiv blir resultatet betydligt mer rimligt.

Resterande variabler har ingen statistisk signifikant effekt. Enligt punkt-skattningsarna, som alltså inte är statistiskt säkerställda, finner vi följande: om den sökande är man, medel- eller långtidsarbetslös, bor i tätort, storstad, om anvisningen avser ett deltidsjobb eller om individen är född i annat land än Sverige så minskar sannolikheten att det anvisade arbetet söks med några procentenheter; och om den sökande inte är fulltidssökande (d v s hon är deltidsarbetande eller timanställd) eller om hon anvisas ett tidsbegränsat arbete så ökar sannolikheten att jobbet söks med några procentenheter; om individen endast erhåller grundbelopp, om hon fått fler anvisningar under perioden eller om jobbet är inom offentlig sektor verkar inte i sig ha någon effekt på den skattade sannolikheten.

5 Avslutande diskussion

Vi har i denna studie analyserat anvisning till ledig plats. Studien är baserad på ett randomiserat experiment där vissa slumpvis valda arbetssökande på förhand blivit informerade att deras anvisning med stor sannolikhet kommer att följas upp genom kontakter med arbetsgivaren. Uppföljningen har skett via en enkät till arbetsgivarna. En annan slumpvis vald grupp kontrolleras på samma sätt men i deras fall har inte kontrollen föregåtts av information till den sökande.

Resultatet visar att drygt 30 procent av de arbetssökande som regelmässigt är skyldiga att söka anvisat arbete inte gör detta enligt arbetsgivarna. Studien finner också att vetskapen om kontroll inte tycks påverka individerna att söka anvisat arbete i någon större utsträckning. Andelen som inte söker jobben är endast marginellt högre i den oinformerade gruppen jämfört med den informerade gruppen och skillnaden är inte statistiskt signifikant på gängse nivåer.

Rapporten har också på olika sätt försökt beakta alla de legitima skäl som finns att inte söka anvisat arbete (t ex löfte om annat jobb, studier eller att den sökande av annan orsak slutat uppbära arbetslöshetsersättning). Vi finner emellertid att andelen som inte söker anvisade arbeten ligger kvar på ca 30 procent då vi endast studerar den grupp som fortsätter erhålla ersättning månaderna efter anvisningstillfället. Vi presenterar också andra typer av känslighetsanalyser som t ex försöker beakta den alternativa förklaringen att arbetsgivarna felaktigt svarar att individen inte sökt anvisat arbete då hon egentligen gjort det.

Det är vanskligt att spekulera kring orsakerna till varför de arbetssökande i relativt hög utsträckning inte verkar söka jobben de anvisas till och varför sökandegraden inte ökar vid vetskap om kontroll. En förklaring skulle kunna vara att hotet om sanktion (sänkt ersättning) inte är speciellt trovärdigt. Arbetsförmedlingens underrättelsegrad har emellertid ökat stadigt under 2000-talen, om än från en mycket låg nivå.¹⁹ En annan tänkbar förklaring kan vara att informationsbrevet felaktigt tolkats som att individens sökbeteende endast kommer att användas i en studie och inte kan utgöra grund för sanktion.

¹⁹ I AMS arbetsmarknadsrapport (2007:2) redovisas att mellan januari och juni 2007 gjordes i genomsnitt per månad 0,69 underrättelser per 100 personer med ersättning vilket är i det närmaste en fördubbling jämfört med motsvarande period för 2006. En tredjedel av dessa är orsakade av att den arbetssökande inte har sökt anvisat arbete.

En potentiell orsak till att inte söka anvisat arbete är att anvisningen inte är realistisk, d v s den sökande vet att hon inte har en rimlig chans att få det anvisade arbetet. Ett sådant agerande är inte kostsamt för samhället, även om det fortfarande är ett regelbrott. Snarare är det att se som en samhälls-ekonomisk vinst eftersom arbetsgivarna då slipper slösa tid på ansökningar som ändå inte har en chans. Vidare kan orealistiska anvisningar betraktas som en förlust eftersom arbetsförmedlingens resurser tagits i anspråk i onödan. Anvisningar som inte blir sökta är därför ett tecken på ineffektivt resursutnyttjande oavsett om orsaken är bristande motivation att ta arbetet eller om orsaken är orealistiska anvisningar. Denna studie kan inte kvantifiera den relativa betydelsen av dessa båda orsaker.

Ett av syftena med studien var att utvärdera anvisningarna ur ett matchningsperspektiv. När vi ser till de anvisningar som faktiskt söks kan vi utifrån arbetsgivarenkäten kvantifiera matchningens kvalitet. I endast ca ett fall av sex bedömer arbetsgivarna att den sökande inte uppfyller tjänstens kvalifikationer. Och ca 13–14 procent av de sökta anvisningarna tycks ha medfört ett erbjudande om anställning. Vi betraktar detta som en ganska hög andel.

Referenser

- AMS (2007), Återrapportering enligt regleringsbrevet för 2006 - Kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen – Rapport 2, Dnr 05-3790-00, Arbetsmarknadsstyrelsen.
- Benus, J. and Johnson, T. (1997). Evaluation of the Maryland Unemployment Insurance Work Search Demonstration. Report prepared for Maryland Department of Labor, Battelle Memorial Institute in conjunction with Abt Associates Inc. Available on the web at the address: <http://wdr.doleta.gov/owsdrr/98-2/>
- Dolton, P. and O'Neill, D. (1996). Unemployment and the Restart Effect: Some Experimental Evidence, *Economic Journal*, vol 106, s 387-400.
- Fredriksson, P. och Holmlund, B. (2006), Improving Incentives in Unemployment Insurance: A Review of Recent Research, *Journal of Economic Surveys*, vol 20, No 3.
- Hägglund, P. (2006). Are there pre-programme effects of Swedish active labour market policies? – Evidence from three randomised experiments, IFAU Working Paper 2006:02.
- IAF (2004), Arbetsmarknadsverkets handläggning av ärenden som rör arbetslöshetsförsäkring m m, IAF-rapport 2004:5. <http://www.iaf.se>
- IAF (2005), Redovisning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete, IAF-rapport 2005:16. <http://www.iaf.se>
- IAF (2006), Anvisning till ledig plats, IAF-rapport 2006:5. <http://www.iaf.se>
- Riksrevisionen (2004), Arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen, RiR 2004:3. <http://riksrevisionen.se>
- Riksrevisionen (2005), Arbetslöshetsförsäkringen – kontroll och effektivitet, RiR 2005:3. <http://riksrevisionen.se>

Appendix A – Informationsbrevet

Kontroll av ledig anvisad plats, så kallad platsanvisning

Du har valts ut för en särskild kontroll och uppföljning av anvisat arbete. Kontrollen gäller anvisat arbete under perioden 15 augusti till 15 oktober 2007. Arbetsmarknadsstyrelsen kommer att där anvisning sker, följa upp din anvisning med arbetsgivaren.

Att just du har valts ut för kontrollen har inget med de tidigare anvisningar till ledig plats som du eventuellt har fått, utan är ett resultat av ett slumpvis urvalsförfarande av arbetssökande i hela Sverige.

Bakgrunden är att studera Arbetsförmedlingens anvisningar till ledig plats. Studiens resultat kommer att bearbetas och behandlas konfidentiellt.

Om du uppbär arbetslöshetsförsäkring, är du skyldig att söka anvisat arbete enligt villkoren i arbetslöshetsförsäkringen.

Har du frågor skicka dessa till:
anvisningsstudie@ams.amv.se
eller ring Arbetsförmedlingen Kundtjänst, 010 - 487 24 76

Vill du veta mer om Arbetsförmedlingen och om Arbetsförmedlingens tjänster, gå in på www.arbetsformedlingen.se.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Appendix B – Anvisningsbrevet

Platsanvisning:

Ett ledigt arbete att söka

Här får du information om ett ledigt arbete hos XXXXXXXXXXXX.

När du har sökt arbetet ska du höra av dig till Arbetsförmedlingen. Läs mer om det på sista sidan ”Redovisning om sökt arbete”.

Vi bedömer detta som ett lämpligt arbete för dig. Du som uppbär arbetslöshetsersättning är skyldig att söka detta arbete, enligt villkoren i arbetslöshetsförsäkringen. Vi måste meddela din arbetslöshetskassa

- om du inte söker arbetet,
- om du söker och får arbetet, men tackar nej till det.

I så fall kan arbetslöshetskassan sänka eller dra in din ersättning.

Vi hoppas att du får arbetet och önskar dig lycka till!

Vänliga hälsningar

Sven Svensson

Appendix C – Enkätfrågorna

1. Har den arbetssökande sökt anvisad plats hos er
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej >>>>> Avsluta enkäten
2. Bedömer du att den arbetssökande visade verkligt intresse för det sökta jobbet?
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej
 - ☐ Osäker
 - ☐ Vet ej, bristande underlag
 - ☐ Kommentar:.....
3. Var anvisningen realistisk i meningen att den sökande uppfyllde de formella/informella kvalifikationerna
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej
 - ☐ Osäker
 - ☐ Vet ej, bristande underlag
 - ☐ Kommentar:.....
4. Vilken typ av kontakt hade ni?
 - ☐ Personligt besök
 - ☐ Telefon
 - ☐ Brev eller E-post
 - ☐ Kommentar:.....
5. Fick personen det anvisade arbetet
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej
 - ☐ Platsen är ännu inte tillsatt
 - ☐ Kommentar:.....
6. Om svaret var Nej på föregående fråga besvara varför personen ej fick det anvisade arbetet
 - ☐ Hon/han ville inte ha det lediga arbetet
 - ☐ Platsen erbjöds annan sökande
 - ☐ Kommentar:.....

Appendix D – Manuella korrigeringar i data

Tack vare fritextfälten i enkäten har vi i vissa fall kunnat korrigera uppenbart felaktiga enkätsvar. Ibland har det också varit uppenbart från fritextfältet att arbetsgivaren tolkat frågan på ett lite annat sätt än vad som var tänkt. Följande manuella korrigeringar har därför gjorts i enkätdata.

- i) Vissa har tolkat fråga 5 som "erbjöds den sökande jobbet?". I 10 fall har det varit uppenbart från fritextfältet att individen erbjöds jobbet men tackade nej till jobbet (eller slutade redan efter några dagar). Dessa har ändrats från "Ja" på fråga 5 till "Nej" på fråga 5 och svaret "Hon/han ville inte ha det lediga arbetet" på fråga 6.
- ii) I tre fall saknades svar på fråga 2 men det framgick av fritexten att arbetsgivaren inte har haft information nog att svara. Dessa har ändrats till "Vet ej, bristande underlag".
- iii) I fem fall saknades svar på fråga 1 men det fanns svar på efterföljande frågor alternativt fritextkommentar på fråga 1. Två av dessa har ändrats till "Ja" på fråga 1 och tre till bortfall baserat på fritextkommentarer.

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapporter

- 2008:1** de Luna Xavier, Anders Forslund & Linus Liljeberg "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002–04"
- 2008:2** Johansson Per & Sophie Langenskiöld "Ett alternativt program för äldre långtidsarbetslösa – utvärdering av Arbetstorget för erfarna"
- 2008:3** Hallberg Daniel "Hur påverkar konjunktursvängningar förtida tjänstepensionering?"
- 2008:4** Dahlberg Matz & Eva Mörk "Valår och den kommunala politiken"
- 2008:5** Engström Per, Patrik Hesselius, Bertil Holmlund & Patric Tirmén "Hur fungerar arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser?"

Working papers

- 2008:1** Albrecht James, Gerard van den Berg & Susan Vroman "The aggregate labor market effects of the Swedish knowledge lift programme"
- 2008:2** Hallberg Daniel "Economic fluctuations and retirement of older employees"
- 2008:3** Dahlberg Matz & Eva Mörk "Is there an election cycle in public employment? Separating time effects from election year effects"

Dissertation series

- 2007:1** Lundin Martin "The conditions for multi-level governance: implementation, politics, and cooperation in Swedish active labor market policy"
- 2007:2** Edmark Karin "Interactions among Swedish local governments"
- 2008:1** Andersson Christian "Teachers and student outcomes: evidence using Swedish data"